

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	1So/46/2013
Identifikačné číslo spisu:	5013200090
Dátum vydania rozhodnutia:	14.10.2014
Meno a priezvisko:	JUDr. Igor Belko
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2014:5013200090.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Igora Belka a z členov senátu JUDr. Ing. Miroslava Gavalca, PhD. a JUDr. Eleny Berthotyovej, PhD., v právnej veci navrhovateľky: W. Y., bytom XXX XX F. č. XXX, proti odporkyni: Sociálna poisťovňa, ústredie, Ul. 29. augusta č. 8, Bratislava, o vrátenie neprávom vyplatenej sumy na vdovskom dôchodku, na odvolanie navrhovateľky proti rozsudku Krajského súdu v Žiline č. k. 24Sd/25/2013-30 zo dňa 14. júna 2013, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky napadnutý rozsudok Krajského súdu v Žiline č. k. 24Sd/25/2013-30 zo dňa 14. júna 2013, p o t v r d z u j e .

Navrhovateľke náhradu trov odvolacieho konania n e p r i z n á v a .

Odôvodnenie

Krajský súd rozsudkom zo 14. júna 2013, č. k. 24Sd/25/2013-30 potvrdil rozhodnutie odporkyne č. XXX XXX XXXX 0 zo dňa 5. decembra 2012, ktorým odporkyňa podľa § 259 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon“) a podľa § 107 zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení uložila navrhovateľke povinnosť vrátiť neprávom vyplatenú sumu na vdovskom dôchodku za obdobie od 22. januára 1992 do 31. júla 2000 v sume 248 980 Sk (8264,62 €).

Z odôvodnenia rozsudku vyplýva, že uvedený preplatok predstavuje sumu, ktorá by navrhovateľke nebola vyplatená, ak by navrhovateľka včas nahlásila, že je zamestnaná a jej vdovský dôchodok by bol krátený s príjmom zo zárobkovej činnosti (§ 48 ods. 1 zákona o sociálnom zabezpečení). Navrhovateľka skutočnosti rozhodné pre poskytovanie vdovského dôchodku (trvanie pracovného pomeru) včas nenahlásila a vdovský dôchodok preberala, hoci vedela alebo z okolností musela predpokladať, že sa jej vypláca neprávom alebo vo vyššej výmere, ako patrila. V žiadosti o vdovský dôchodok spísanej dňa 8. decembra 1982 navrhovateľka uviedla, že po priznaní dôchodku nebude zamestnaná a rozhodnutím zo dňa 14. januára 1983 právny predchodca odporkyne navrhovateľke priznal podľa § 37 a § 40 zákona č. 121/1975 Zb. vdovský dôchodok v sume 1095 Sk mesačne od 24. novembra 1982. Krajský súd sa stotožnil s tvrdením odporkyne, že navrhovateľka sa o svojej povinnosti oznámiť odporkyni (jej

právnemu predchodcovi) skutočnosť, že je zamestnaná, dozvedela najneskôr dňa 15. novembra 1991, kedy ako vyplýva z administratívneho spisu, jej bolo doručené rozhodnutie zo dňa 1. novembra 1991 o odňatí sirotského dôchodku na dieťa E., nar. XX.XX.XXXX s upozornením, že ak pracuje, je potrebné zaslať potvrdenie zamestnávateľa. Konštatoval preto, že v zmysle § 107 ods. 1 zákona o sociálnom zabezpečení od tohto dňa navrhovateľka mohla vedieť, že jej časť dávky nepatrí. Krajský súd ohľadom chronológie prípadu poukázal na jeho rozvedenie v dôvodoch napadnutého poukázal na jeho rozvedenie v dôvodoch napadnutého rozhodnutia s tým, že táto v konaní ani nebola sporná. Pokiaľ navrhovateľka poukazovala na hlásenia zamestnávateľa z obdobia od úmrtia manžela do 31. decembra 1989, nespochybnila tým, že by odporkyňa mala informáciu o tom, že súbežne s poberaním vdovského dôchodku, je zamestnaná, skôr, ako sa to odporkyňa dozvedela zo žiadosti navrhovateľky o starobný dôchodok spísanej dňa 21. júla 2000 a doručenej odporkyni dňa 10. augusta 2000. Zároveň konštatoval, že navrhovateľka nijak nespochybnila, že najneskôr od doručenia rozhodnutia zo dňa 1. novembra 1991 o tom, že jej časť dávky nepatrí, vedela. Námietky navrhovateľky smerujúce k preklúzii nároku na vrátenie neprávom vyplatennej dávky vyhodnotil krajský súd ako nedôvodné. Postup odporkyne, keď v administratívnom konaní spočítavala jednotlivé doby od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia súdu o opravnom prostriedku, po podanie opravného prostriedku proti novému rozhodnutiu v administratívnom konaní (aj keď používala pojem prerušenie lehoty), krajský súd považoval za správny. Naopak, nestotožnil sa s právnym názorom navrhovateľky, že rozhodnutie súdu o opravnom prostriedku má len procesný charakter a k pozastaveniu plynutia lehoty dôjde už vydaním rozhodnutia v správnom konaní, pretože konanie o opravnom prostriedku podľa III. hlavy, V. časti O.s.p. končí vždy vydaním právoplatného rozhodnutia krajského súdu a v predmetnej veci až od toho dňa pokračuje plynutie prekluzívnej lehoty. Z tohto dôvodu námietku, že v období od 20. apríla 2006 do 21. júna 2008 prekluzívna lehota uplynula, považoval za bezdôvodnú. Uzavrel preto, že odporkyňa v subjektívnej lehote troch rokov vydala rozhodnutie o povinnosti vrátiť neprávom vyplatenú sumu vdovského dôchodku, keď v administratívnom konaní uplynulo 954 dní, t.j. 2 roky a 224 dní. Aj napriek tomu, že niektoré konania sa prekrývali, krajský súd neprisvedčil námietke navrhovateľky o nesprávnom postupe pri výpočte, pretože odporkyňa pri spočítaní jednotlivých dôb plynutia prekluzívnej lehoty, túto skutočnosť vzala do úvahy.

Poukaz na spoločnú a nerozdielnu zodpovednosť krajský súd považoval za nadbytočný, vzhľadom na to, že v predmetnej veci sa nejednalo o rozhodnutie o solidárnej zodpovednosti podľa § 110 zákona o sociálnom zabezpečení, ale o rozhodnutie o individuálnej zodpovednosti podľa § 107 zákona o sociálnom zabezpečení a rozhodnutia o solidárnej zodpovednosti podľa § 110 zákona o sociálnom zabezpečení boli v konaniach o opravných prostriedkoch zrušené, resp. konania boli zastavené pre zrušenie rozhodnutia samotnou odporkyňou v rámci autoremedúry.

Proti tomuto rozsudku podala navrhovateľka včas odvolanie. Rozsudok krajského súdu žiadala zmeniť a napadnuté rozhodnutie zrušiť z dôvodu, že toto je nezákonné. Za preplatok na vdovskom dôchodku sa necíti byť zodpovedná a rozhodne nepoberala neprávom vyplatené dávky vedome, hoci zo spisu aj z posúdenia zo strany odporkyne a súdov, jej zodpovednosť vyplýva. Ide však o zodpovednosť spoločnú a nerozdielnu s jej zamestnávateľom, ktorý porušil svoje povinnosti a spoluzavinil vznik preplatku nenahlásením vstupu navrhovateľky do zamestnania a nehlásením jej hrubých zárobkov. Účastníkmi konania tak mali byť príjemca dávky (navrhovateľka) aj zamestnávateľ, lebo zodpovednosť ich podľa § 110 zákona o sociálnom zabezpečení zaťažuje spoločne a túto povinnosť bolo treba uložiť spoločne obom účastníkom konania v lehote, ktorá bola rovnaká pre každého z nich. Ak teda uplynula lehota na vymáhanie preplatku na dávke, ktorý vznikol zavinením poberateľa dávky aj jeho zamestnávateľa, potom nemôže odporkyňa osobitne rozhodnúť o zodpovednosti za preplatok len na základe samostatnej zodpovednosti jedného z nich a lehoty v takýchto samostatných konaniach voľne zamieňať. V danom prípade prichádza do úvahy len spoločná zodpovednosť, nie je daná výlučná zodpovednosť navrhovateľky a preto rozhodnutie zo dňa 5. decembra 2012 o svojej individuálnej zodpovednosti navrhovateľka považuje za nezákonné.

Odporkyňa vo vyjadrení k odvolaniu navrhovateľky uviedla, že dôvody uvedené v odvolaní za opodstatnené nepovažuje. Na vecnej správnosti preskúmaného rozhodnutia trvá a navrhlá preto, aby odvolací súd rozsudok krajského súdu potvrdil.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd odvolací (§ 250s O.s.p. v spojení s § 10 ods. 2 O.s.p.) preskúmal napadnutý rozsudok spolu s konaním, ktoré mu predchádzalo, odvolanie prejednal bez

nariadenia pojednávania v súlade s § 250l ods. 2 v spojení s § 250ja ods. 2 O.s.p. a jednomyseľne (§ 3 ods. 9 zákona č. 757/2004 Z. z.) dospel k záveru, že odvolaniu navrhovateľky nie je možné vyhovieť. Predmetom preskúmania bola zákonnosť rozhodnutia odporkyne o uložení povinnosti vrátiť neprávom vyplatenú sumu na vdovskom dôchodku.

Podľa § 10 ods. 1 zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení, oprávnený alebo iný príjemca dávky alebo služby sociálnej starostlivosti je povinný písomne ohlásiť príslušnému orgánu sociálneho zabezpečenia do ôsmich dní zmeny v skutočnostiach rozhodných pre trvanie nároku na dávku alebo službu sociálnej starostlivosti, jej výšku a výplatu alebo poskytovanie.

Podľa § 107 ods. 1 zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení, príjemca dávky, ktorý nesplnil niektorú jemu uloženú povinnosť, prijímal dávku alebo jej časť, hoci vedel alebo musel z okolností predpokladať, že sa vyplatila neprávom alebo vo vyššej výmere, ako patrila, alebo vedome inak spôsobil, že dávka alebo jej časť sa vyplatila neprávom alebo vo vyššej výmere, ako patrila, je povinný vrátiť dávku alebo jej časť odo dňa, od ktorého nepatrila vôbec alebo v poskytovanej výške; to platí najmä vtedy, keď nesplnil ohlasovaciu povinnosť, dávku vylákal alebo zamlčal niektorú rozhodnú skutočnosť.

Podľa § 107 ods. 3 zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení, nárok na vrátenie dávky poskytnutej neprávom alebo v nesprávnej výške zaniká uplynutím troch rokov odo dňa, keď orgán sociálneho zabezpečenia túto skutočnosť zistil, najneskôr však uplynutím desiatich rokov odo dňa, za ktorý sa dávka vyplatila. Tieto lehoty neplynú počas konania o opravnom prostriedku, výkonu rozhodnutia, alebo ak sa na úhradu preplatku vykonávajú zrážky z dávky.

Podľa § 110 zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení, ak organizácia i príjemca dávky spôsobili, že dávka sa poskytla neprávom alebo vo vyššej výmere, ako patrila, zodpovedajú za vrátenie neprávom vyplatenej sumy spoločne a nerozdielne. Organizácia a príjemca dávky sa vzájomne vyrovnávajú podľa miery zavinenia. Spory o vzájomné vyrovnanie medzi organizáciou a príjemcom dávky rozhodujú v prvom stupni krajské sudy.

V konaní nebolo sporné, že navrhovateľka ako príjemca dávky nesplnila svoju písomnú ohlasovaciu povinnosť uloženú jej ustanovením § 106 ods. 1 zákona o sociálnom zabezpečení, čo malo za následok vznik zodpovednosti podľa § 107 ods. 1 zákona o sociálnom zabezpečení. Túto skutočnosť navrhovateľka v odvolaní ani nespochybňovala, napriek tomu, že zodpovednou za preplatok na vdovskom dôchodku sa byť necíti. Rovnako nebola spornou ani výška sumy preplatku.

Z obsahu odvolania vyplýva, že navrhovateľka rozhodnutiu odporkyne vytýka nezákonnosť z toho dôvodu, že povinnosť vrátiť preplatok na dávke nebola uložená podľa § 110, ale podľa ustanovenia § 107 zákona o sociálnom poistení.

Spornou sa teda stala otázka, komu (ktorým subjektom) mala byť povinnosť vrátiť neprávom vyplatenú sumu na vdovskom dôchodku uložená, pretože voči zamestnávateľovi navrhovateľky bolo konanie o vrátenie neprávom vyplatenej sumy na vdovskom dôchodku zastavené.

Odvolací súd sa nestotožnil s právnym názorom navrhovateľky, že zo zákona o sociálnom zabezpečení, ktorý rozlišuje samostatnú a spoločnú zodpovednosť za preplatok na dávke, vyplýva, že ak spôsobil preplatok len jeden (poberateľ dávky/zamestnávateľ), je možné uložiť povinnosť jednému a ak obaja, potom nie je možné zaviazať len jedného a nie je možné zaviazať ich na náhradu ani samostatne. V tomto kontexte odvolací súd dáva do pozornosti, že zákon o sociálnom zabezpečení upravuje osobitne povinnosti a zodpovednosť občanov a osobitne povinnosti a zodpovednosť organizácií ohľadom ich evidenčnej a ohlasovacej úlohy na účely sociálneho zabezpečenia. Tak ako preukázané porušenie povinnosti poberateľom dávky (oprávnenou osobou), má u tohto subjektu za následok vznik zodpovednosti spočívajúcej v povinnosti vrátiť dávku alebo jej časť, rovnako aj pri preukázanom porušení povinnosti organizáciou, nastupuje sankcia - povinnosť nahradiť neprávom vyplatené sumy.

Zákon o sociálnom zabezpečení (v § 110) predvída aj situáciu, kedy organizácia i príjemca dávky spôsobili, že dávka sa poskytla neprávom alebo vo vyššej výmere ako patrila. Uvedené ustanovenie (a ani žiadne iné ustanovenie) zákona o sociálnom zabezpečení však neukladá odporkyni povinnosť za takýchto okolností uložiť povinnosť vrátiť neprávom vyplatenú sumu (v danom prípade na vdovskom dôchodku) obom subjektom (poberateľovi dávky a zamestnávateľovi) spoločne a nerozdielne. Pokiaľ ustanovenie § 110 zákona o sociálnom zabezpečení zakladá solidárnu zodpovednosť za vrátenie neprávom vyplatenej sumy zamestnávateľa a poberateľa dávky, keď oba tieto subjekty spôsobili

poskytnutie dávky neprávom alebo vo vyššej výmere, týka sa to vzájomného vzťahu medzi konkrétnymi povinnými subjektmi, nie povinnosti príslušného orgánu sociálneho zabezpečenia (teraz odporkyne) brať ich na zodpovednosť spoločne a nerozdielne. Uloženie povinnosti vrátiť preplatok na dávke zamestnávateľovi ale ani zánik tejto jeho povinnosti v dôsledku preklúzie, nemá bez ďalšieho automaticky za následok nemožnosť uloženia povinnosti (či zánik povinnosti) aj príjemcovi dávky. Uvedené logicky vyplýva aj z druhej vety tohto ustanovenia, keď porušitelia sa majú vzájomne vyrovnáť podľa miery ich zavinenia, pričom prípadné spory z tohto vzájomného vyrovnania sú predmetom už osobitného konania, no stále s vecnou príslušnosťou krajského súdu (nie odporkyne). Navrhovateľka sa preto mylne domnieva, že v dôsledku márneho uplynutia prekluzívnej lehoty vo vzťahu k jej zamestnávateľovi, márne uplynula lehota aj vo vzťahu k nej ako poberateľke dávky.

S poukazom na vyššie uvedené, odvolací súd sa v plnom rozsahu stotožnil s názorom krajského súdu, že odporkyňa sa podrobne, zodpovedajúc zákonu a správne vysporiadala s otázkou preklúzie nároku na vrátenie neprávom vyplateného vdovského dôchodku.

Odporkyňa teda nepochybila, keď v tomto konaní svojim rozhodnutím uložila povinnosť vrátiť preplatok na dávke výlučne navrhovateľke ako poberateľke dávky, napriek tomu, že pôvodne aj voči zamestnávateľovi navrhovateľky uplatňovala zodpovednosť za porušenie jeho povinností vo vzťahu k sociálnemu zabezpečeniu. Odvolací súd preto preskúmané rozhodnutie považoval za súladné so zákonom a rozsudok súdu prvého stupňa podľa § 219 O.s.p. ako vecne správny potvrdil.

O náhrade trov odvolacieho konania rozhodol súd podľa § 224 ods. 1 v spojení s § 250i ods. 2 a § 250k ods. 1 O.s.p. a účastníkom ich náhradu nepriznal, lebo navrhovateľka v odvolacom konaní nebola úspešná a odporkyni žiadne trovy nevznikli.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.